

Ybl Miklós.

Ha élne, ma lenne száz éves. Halála óta huszonhárom esztendő telt el. Ez idő alatt építőművészetünk kríziseken ment keresztül. Az öreg mester tanításait nem követték. Az Ybl-épületek csupa „pièce unique“-ek maradtak. Nem volt, aki Ybl-stilusban működjön tovább, mert a mester zárkózott volt, belső lelki életet élt és univerzális stilstudását nem is közölte senkivel. Ezt mindenkinek a saját fárasztó munkálkodásával kell a múlt emlékein kikutatnia, ha igazán meg akarja tanulni. Ybl Miklós így tett és az antik, a román és az olasz renaissance-stilusok karakterét, részleteit egyaránt elsajátította és párosította az ő térformáló géniuszával.

Örökségén többen osztozkodtak, anélkül, hogy az utána maradt ürt betölteni képesek lettek volna.

Végtelenül jól eshetik a tudata annak, hogy magyar művész volt, hogy magyarban egyáltalán meglehetett, megvolt és tehát a jövőben is meglehet a művészetben való elmélyedésnek, a művészet komoly imádatának az a foka, amely Ybl Miklóst jellemezte.

Meglévő motívumokkal, stílus elemekkel annyi újat és meglepő szépet építőművész alig alkotott.

Német iskolába járt, de magyar temperamentuma, magyar melegsége, érző szíve minden művéről leolvasható. A mi bazilikánk kiállja a versenyt bármely hasonló méretű olasz templommal és hiába „nézte meg jól“ az öreg Raschdorf, a berlini dóm ugy fest bazilikánk mellett, mint egy kontár másolata.

A templom belsejét nem fejezhette be a mester, nagy kárára e monumentumnak, de azért a keze nyoma itt is mindenütt megérezhető és örömmel kell, hogy eltöltsön minden szemlélőt.

A Fővám-palota komoly harmóniáit azóta sem érte el renaissance-épület.

A mágnáspaloták fiatalabbkori munkák, amelyeken a Németországból importált Maximilián-stílus sem tudott sokat rontani. Mintaszerű, komoly és mégis barátságos alkotások.

A várba építéséért örök hála kötelezett minket Ybl. El kell gondolni elsősor-

ban, hogy mi készülne a helyén ma, ha meg nem volna ez az építészeti klenódiánk.

A mai gazdasági válság következtében gyanánt a terület értékesítését prédikálják mindenfelől s nem állok jót érte, hogy ezen a helyen nem épülne ormótlan ötemeletek királyi bérpaloták gyanánt. Mennyire örvendetesen vigasztal az a tudat, hogy a Dunapartnak legalább ezen a részén maradt egy kis szabad levegőtér, amelybe a várhegy gyönyörűsége lábát bele álmodta ez istenáldotta művész.

A mi operaházunk az egész világon egyedülálló művészi alkotás, amelyhez művészi szempontból még csak közeljárt sem építene Helmer, ha akár a vállára állana is Fellnernek. Ragyogóan vidám szépségekkel ékes ez a palota, amelyről hiába sütkérik ki most, hogy „nem jövedelmez“. Az építőprogramm épp úgy nem mondotta ki a jövedelmezőség kívánságát, mint ahogyan hallgat róla a Nemzeti Színházunk építésénél s ezt a hibát a tervezőnek felróni legalább is igazságtalanság, sőt hálátlanság.

A Bakács-téri román templomot sem egyhamar homályosítja el a ma privilégizált középkori építészek bármelyike és Schulek Frigyes kezéhez is teljesen méltónak merem állítani.

A sokoldalúságát élénken bizonyítja a Podmaniczky-utca egyik bérháza, amelyet a mester már hajlott korában tervezett meg. Neki kellett jönnie, hogy meglássuk, mint kell építeni az akkortájt „modern“ nyers-tégla-silusban.

Előkelő tartózkodás, mérséklet s a művészi hatások biztos kiszámítása után régi elemekből mindenkor újat produkált Ybl, aki egyenes folytatója és fejlesztője volt Pollák Mihály építészetének.

A vasbetont már nem ismerhette meg. Meddő kérdés, hogy ezt az új anyagot miként formálta volna az ő keze. Ybl után éppen az új konstrukciók miatt kellett megszakadnia a magyarországi építőművészet nyugalmas fejlődésének. Még a régi gárda az ő kontempláló, imponálóan nyugalmas architektúrájának hatása alatt működött s csak így volt lehetséges az Andrássy-ut szépséges kiépítése. Ha az épület-egyedek magukban nem is művészi produktumok valamennyien, az Ybl szellemét sugározza az egész ut, a

zavar, a feltűnés viszketege nélkül épített házsor, amelybe nagy díszharmóniát csak egy műalkotás legutóbb történt lerombolása és modern áruházzá való átépítése hozott.

Ybl Miklós egészen bizonyosan nem lett volna képes a parlamenti palota kaliberéhez hasonló épületet a középkori stílus komoly maszkjában úgy megoldani, hogy a szigorú gótikus téglaboltzat formáját hitvány szurrogátummal utánozza. Vagy abbahagyta volna a szigorú történelmi stílusértelem, vagy bele sem kóstolt volna a modern konstrukció előfutárjába, a rábicba. És ha már pehellykönnyű rábicot alkalmaz, semmiesetre sem szenvedje azt, hogy ennek a boltzatformájú, drótosan kenegetett anyagnak oldalnyomását a főfalak külsején alkalmazott íves támpillérekkel muszáj felfogni. S ha már támpilléreket csinál, minden bizonynyal úgy csinálja, hogy ezekbe a Herkulesekbe csaknem évente kellessen drága reparatúrák formájában lelket önteni, nehogy maguk minden oldalnyomás híján ellenére is fel ne forduljanak.

A mai modern épületek nem lehetnek folytatásai az Ybl alkotásainak. Az ő működésével le kellett záródni a történelmi stílusok reprodukálásának. Az a nagy zavar és kapkodás, amely az új szerkezetek felmerültével keletkezett, ma még korántsem ült el. A dolognak legkényelmesebb végét azok fogják meg, akik látszólag tudomást sem vesznek az új szerkezeti anyagokról és tovább „historiáznak“. A nyárspolgári felfogás leginkább ezeknek tapsol, ezeket halmozza el bizalmával és nem veszi észre művészetromboló kárhatóságát ennek a gyászos helyeslésnek. Rövid néhány év múlva eltűnnek a föld színéről a ma még dédelgetett nevek és évszázadnyi időre hagyják itt drága pénzen létesített, művészetben teljesen értéktelen alkotásaikat. S lesz még idő, hogy az utókor nyárspolgárai a jelenleg diszponáló nyárspolgárokon mulatni vagy dühösködni fognak.

Ybl Miklós nagyon elfoglalt építőművész volt. De kartársai egészen természetesnek tartották, hogy az készítse a monumentumokat, aki néhány fejnyire kimagaslik fölöttük.

Ma pedig visszavonásról, elégedetlenségről, irigykedésről beszélnek azok, akik csak pozíció és befolyás tekintetében főzik le kar-

Központi fűtés, szellőztetés és vízvezeték berendezések gyára

TÖRS és ORMAI
= mérnökök =
BUDAPEST, VIII., SZILÁGYI-U. 3.
Telefon „József“ 33-42.
Köszvény: Jókai-utca 12. szám.
Debrecen: Werbőczy-utca 2. szám.

PUCELE

Fellner Leó műszaki papírgyárának újdonsága

Fénymásolat fehér és színes érdes felületű rajzpapíron.

Festéshez használható. Pályatervekhez kiválóan alkalmas. Megbízható pontos kiszolgálás.

Sürgőnycim: „POSITIV BUDAPEST“. Budapest, V., Váci-ut 4. sz. TELEFON SZÁM: 28-48 és 29-15.

Egyedüli teljesen pormentes, ruganyos és higienikus padlózat

tökéletesen zajtalan, pormentes és meleg-tartó, szövetszerű hatással. Izlées sima színekben és Jutaid kereszt-től dolgozott moderna mintázatokkal.

LINOLEUM

Legkisebb tartósság és egyszerű beszerzés. Építkezéseknél elvállaljuk az egész munkát, szakcsere feltevése munkát biztosítunk. o Költségvetés díjtalan. o

Gyár: LAJTA-SZT-MIKLÓS.
Sopronmegye.

ELSINGER M. J. és FIAI BUDAPEST, V., BATHORY-U. TCA6.
TELEFON 32-56.

melyben gyártunk: Vizmentes szöveteket, panyvákot, sátrakat, esőköpenyeket, öltönyöket, Pamut- és vitorla-szövetek. o Juta-szövete. o Zsákok minden célra.

társait és akik e nehéz kijáró munkától nem érnek rá, hogy az építőművészet elemeit megtanulják.

Pedig, ha valamikor, úgy most van szükség arra, hogy éjjelt nappallá téve tanuljunk, tanuljunk édes mindnyájan. S ma van legigazabban kötelező szükség arra, hogy munkával terheljük azokat, akik tudás dolgában elől állanak.

Ha azt akarjuk, hogy korunk ne muljék el a történelem valóságos maradványai nélkül, igyekezzünk valamennyien azon, hogy a jelenkort minden aspirációival erkölcsi, szellemi és anyagi viszonylataiban építőművészetünk őszintén és igazán fejezze ki, hogy működésünk bélyegét reányomjuk építőművészetünk történelmének most folyó korszakára, mint ahogyan soha el nem muló jellegzetességgel írta meg a maga korát az örökké tanuló Ybl Miklós, akinek működése idejét legegyszerűbben, legörömteljesebben úgy jelölhetjük meg építőművészetünk történetében, hogy:

Ybl Miklós kora.

Ezrey.

Védőbeszéd a füst mellett.

Harc a füst ellen! Ezt a csatakiáltást olvashatjuk sűrűn a lapokban, ezt hangoztatják különböző egyesülésekben, bizottságokban. A füstre haragszik Budapesten mindenki, s átkos kedvvel mutogat az ég felé, amikor ott a felhőkkel a füstgomolyagok konkurrálnak. Rettenetes elkeseredés a füst ellen és — ha rajta állana — sok ember ledöntetné sorra a gyárak telmeredező kéményét, a minden füstök és fekete keserűségek bűnös okozóját.

Nagy multja van ennek a füstháborúnak Budapesten, ha a krónika számon tartaná, egész füst-irodalmat lehetne egybeállítani. Hány panaszos levelet küldtek már emiatt a lapoknak a különböző „N. N.”-ek, „Fuldokló budapesti polgár”-ok, az „Egy családapák”-k vagy „Váci-utj előfizető”-k. Hány deputáció járt már a polgármesternél, a főkapitánynál és a kereskedelemügyi miniszternél. Mennyi indítvány hangzott el a gyűléseken, s hányszor tömörültek már „Adófizető polgárok” a füst elleni hadviselésre. Sőt az is megtörtént, hogy egy mecenás, aki irodalmi művekre szokott díjakat kitűzni, pályázatot hirdetett a füstprobléma megoldására. Ha sokáig így tart, még megérjük, hogy megalakul Budapesten az „Első kültekli füstmentesítő asztaltársaság” vagy a „Füsttharag dalkör”.

Most legutóbb a dunai hajók füstje ellen indult meg a harc s szabályrendelet készül a fővárosnál ebben a tárgyban. A szabályrendelet azt akarja, hogy a hajók füstje ezután átlátszó legyen és szagtalan s amely kémény nem a szabályrendelet szerint pipál, ott lesújt a pénzbírság. A füstre pedig a rendőrség fog vigyázni, amely talán — a közlekedési rendőrség mintájára — megalakítja a füst-rendőröket is.

Hiszen tagadhatatlan, jobb és okosabb dolog, ha a fekete, kormoló füst nem száll ki a kéményekből, de azért a tulságig, a neveléses régióig megy nálunk a füstre való haragszomrad. Éppen nálunk, ahol aránylag még olyan kevés a füst, ahol az elmúlt esztendővel olyan keveset füstöltek a kémények, hogy az ember szíve elszoromodik bele. Nálunk harcolnak a füsttel, amikor örülni kellene minden új kémény felállításának, mert ezek a felfelé nyúló felkiáltójelek az iparnak, a gazdagodásnak egy újabb erősségét jelentik.

Nagy nyugati városokban nyugodtan élnek az emberek a mienkhez nem is hasonlítható füstben, s a fekete felhők kellemetlenségeit eltűrik, sőt büszke örömmel látják, mert tisztában vannak vele, hogy minél több a füst, annál nagyobb a nemzeti vagyonosodás.

Azért tessék asztaltársaságokat alapítani, arra kell pályázatokat kitűzni, azon kell a ráérő fejeket törni, hogy mód nyíljon a kémények megsokasodására. Olyan embereket szeretnék látni, akik kétségbeesnek azon, hogy nekünk olyan kevés a füstünk, holott a nyugati iparvárosok felett sokkal több kavargó belőle.

Nem a füstnek dicsérete akar ez lenni, magáért a füstért, hanem annak a jelentőségnek

értékelése, amely a füstfelhőben rejlik. Bár azok a nagy pénzek, amelyek lomhán fekszenek a kamatozást váró tehetetlenségükben, mind a fekete füst szolgálatába állanak, s megadnák a magyar vállalkozásnak az igazi életerőt, amelyre különösen most olyan nagy szüksége van. Nem mondjuk, hogy a gyárakat éppen a körutakra kell építeni, de különben is ez irányban messzemenő gondoskodással van az építésiügyi szabályzat. Építsék az új gyárakat okos területi program alapján minél kisebb a város szinétől, de ami már benn van, ami önhibáján kívül, a régebbi tervszerűtlenség következtében a belsőbb részekbe jutott, arra ne haragudjunk olyan ádáz gyűlölettel telten. Bocsássuk meg a füstnek, hogy van, mert a kis kellemetlenségei mellett igazán nem csekélyek a mentő körülményei, amelyek alapján a vádak alól tel lehet menteni.

A modern technika különben ezen a téren is halad, rohan előre. A füstmentesítő készülékek mind tökéletesebbek, s az új építésiügyi szabályzat e tárgyban is intézkedik. Kimondja, hogy az új gyári kémények füstmentesítő szerkezettel látandók el, s a hatóságot felhatalmazza arra, hogy megfelelő módon a már meglévő kéményeket illetőleg is alkalmaztassa a rendelkezést. A füstrel tehát amugy is gondoskodás történt. Ne haragudjunk tehát reá. Kérdezzük meg a nyomoruság esztendeje után pangó vállalatokat, a munkanélküli s immár megszámlált embereket: van-e szebb látvány annál, amikor egy kémény vígan ontogatja a kék ég felé a füstkarikákat? ...

Építő stílusok.

I.

Bámulatos az a tájékozatlanság, amely publikumunkban az építőstílusok mivolta tekintetében konstatalható. És itt nemcsak a műveletlennek nevezett közönségről beszélünk; elvégre a műveletlen embernek megvan az általános mellett az a speciális joga, hogy az építő stílusok ismerete terén is műveletlen legyen. A műveltnak, az intelligensnek nevezett magyarságról szólok, arról, mely minden skrupulus nélkül rámondja valamely neki tetsző épületre, hogy „stilszerű” és ugyancsak zavarba jó, ha kijelentésének megokolását kívánjuk tőle.

Akárhány építető, tehát jobbmódu ember adja utasítását azzal a hálás szóval, hogy stilszerű házat tervezzék építésre s sok esetben jónak látja hozzáfűzni a mementőt: „és ne legyen szecessió, mert azt nem szeretem!”

Nem lehet e sorok célja, hogy a vakoknak színekről prelegáljanak, hogy dióhéjban megismertessék a különböző stílusokat. Legfőképpen utalhatok magyar- és német könyvekre, amelyek ez irányban tökéletesen tájékoztathatják a művelődni vágyókat. Tessék azokat megvenni és tessék egyéb szórakozások helyett vagy mellett egy kis időt szentelni e könyvek szövegének, illusztrációinak s igen rövid időn bárki megismerkedhetik az évszázadok, sőt ezredek folyamán lepergett stilkorszakkal és lényegükkel.

Eladó 60 folyó méter
tölgyfa portál
kifogástalan jó állapotban. Bővebbet
Budapest, Gizella tér 7. házszelőnél.

Schwarz Sándor és Tsa
BUDAPEST, V., BATHORY-U. 20.
TELEFON 162-14.
MEIDINGER ÖNTÖTTVAS FOLYTONÉGŐ } **kályhák**
ES TUZHELYEK
Központi légfűtők.
Junker- és Ruh-Mo
Gáztűzhelyek.
és Amerikai rendszerű
folytonégo
Kályhák.

ZENIT ASBESTPALA
Régi kipróbált elsőrendű gyártmány
legmesszebbmenő jótállás anyagért és kész fedésekért, hivatalos bizonyítványok és referenciák, állami és kincstári munkákról. Minden ZENIT védjeggyel — Vágvolgyi ZENIT Asbestpalagyár Részvénytársaság Puhó-Kocsakósz egyes lemez van megjelölve.
Budapesti iroda: Erzsébet-körút 7. :: Telefon: „József” 31-25. :: Sürgőseim: ZENIT Budapest.